

Tolga kommune

Eierskapsmelding

2015

Vedtatt av kommunestyret sak 19/15 – 26. mars 2015

Innholdsfortegnelse:

1. Forankring	s. 3
1.1 Kommunestyrets vedtak	s. 3
1.2 Intensjon og målsetning	s. 3
2. Bakgrunn for eierskapsmelding	s. 5
2.1 Hvorfor eierskapsmelding?	s. 5
2.2 KS Eierforum	s. 5
2.3 Forhold til kommuneplanen og overordnede føringer	s. 5
2.4 Offentlighet	s. 6
3. Avgrensning og oppbygging	s. 7
3.1 Utvikling av kommunens rolle	s. 7
3.2 Kontrollutvalgets rolle	s. 7
4. De ulike selskapsformene	s. 8
4.1 Interkommunal samarbeid (IS), kommunelovens § 27	s. 8
4.2 Vertskommunesamarbeid, kl §§ 28 a – 28 k	s. 9
4.3 Interkommunale selskap (IKS)	s. 10
4.4 Aksjeselskap (AS)	s. 12
4.5 Kommunalt foretak (KF)	s. 16
4.6 Stiftelser	s. 18
4.7 Samvirkeforetak (SA)	s. 18
5. Kommunens overordnede prinsipp for eierstyring	s. 19
5.1 10 overordnede prinsipper for kommunens eierstyring:	s. 19
5.2 Motivasjon for eierskapet	s. 19
5.3 Politisk motivert eierskap	s. 19
5.4 Finansielt motivert eierskap	s. 20
5.5 Kombinasjon av egenregi og markedsrettet produksjon	s. 20
5.6 Prinsipper for eierstyring - samfunnsansvarlig eierskap	s. 20
5.7 Eierorganene	s. 20
5.8 Generelt for representantskap og generalforsamling	s. 20
5.9 Allment om dialog med kommunestyret	s. 21
6. De enkelte selskap som Tolga kommune inngår i	s. 22
7. Andre samarbeidsorgan Tolga kommune inngår i, herunder ulike interkommunale samarbeidsorgan/løsninger og stiftelser	s. 25
8. Selskap spesielt vurdert i forhold i forhold til eierskap	s. 29
8.1 TOS ASVO AS	s. 29
7.2 Rådhuset Vingelen AS	s. 29

1. Forankring

1.1 Kommunestyrets vedtok i sak 18/11 den 24. februar 2011 følgende:

1. Kommunestyret oppnevner Inger Johanne Simensen, Leif Vingelen og Stein Dølmo til arbeidsgruppe, som gis i oppgave å utarbeide eierskapsmelding for Tolga kommune.
2. Arbeidsgruppa bes vurdere en eventuell deltakelse i KS Eierforum.
3. Arbeidsgruppa legger frem sin innstilling for kommunestyret slik at eierskapsmeldingen kan vedtas innen september 2011.
4. Rådmannen utpekes som sekretær for arbeidsgruppa.

1.2 Intensjon og målsetning

En eierskapsmelding kan defineres som et overordnet politisk styringsinstrument for virksomhet som er lagt til et annet rettssubjekt, eget styre eller en vertskommune eller til et annet interkommunalt organ.

En eierskapsmelding bør som minimum ha tre hovedpunkter:

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid
2. Politisk og juridiske styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene
3. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder vedtektsrevisjon.

I den siste tiden har det vært mye fokus på kommunene som eiere – og forvaltere – av samfunnets verdier. Negativ oppmerksomhet omkring mislighold og korrupsjonssaker har bl.a. medvirket til at flere nå blir mer bevisst på dette. I et hefte utgitt av KS i februar 2007 - "Styring og eierskap i kommunalt eide selskaper" - er det anført:

"Eierskap medfører at de folkevalgte må påta seg en annen rolle enn det som tradisjonelt har vært oppfattet som politikernes rolle. Hovedtyngden av selskapene utfører oppgaver og gir tjenester innbyggerne er helt avhengige av.

Dette stiller store krav til samfunnsansvar, både hos selskapene og hos eierne. Bevissthet om riktig eierskap og styring av og i selskapene vil i seg selv kunne være et viktig bidrag til kommunesektorens omdømme."

Selskaper er opprettet og lever i stor grad sitt eget liv på utsiden av den kommunale hverdagen. Det vedtektsfestede formålet skal styre virksomheten, men det er grunn til å stille spørsmål om:

- Har det bestemte formålet den samme viktigheten i dag som da selskapet ble opprettet?
- Vet kommunestyrepolitikere hva – og hvilke verdier kommunen faktisk eier?

En eierskapsmelding vil gi grunn til refleksjon omkring hva kommunen eier, hvorfor kommunen eier og hvordan kommunen eier?

Tolga kommune – kommune med tæl

Kommunen forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Kommunen har bl.a. aksjer i ulike selskaper, innskutt kapital i stiftelser, eiendommer, bygg og veier. En eierskapsmelding vil øke kommunestyrets bevissthet ved å sette fokus på:

- Hva kommunen eier*
- Hvorfor kommunen eier*
- Hvordan kommunen eier*
- Virksomhetenes formål*

En eierskapsmelding vil sikre nødvendig styringssignaler til selskapene og tydeliggjøre lokalpolitikernes ansvar. Det vil bidra til å skaffe til veie en oversikt over kommunens samlede virksomhet, det vil gi de folkevalgte en mulighet til å sette seg inn i de juridiske styringsmulighetene som ligger i de ulike selskapsformene og det vil bidra til mer åpenhet overfor omverden i forhold til den samlede kommunale virksomhet.

Gjennom en eierskapsmelding kan kommunen dessuten gi mer overordende styringssignaler til selskapsstyrene. Eiermeldingen kan også inneholde et eget punkt om selskapenes samfunnsansvar, f eks politiske målsettinger knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.

Kommunestyret skal ikke gjennom en eierskapsmelding detaljstyre selskapene, men bidra til å sikre samhandling og kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyret overfor selskapene og omverden.

2. Bakgrunn for eierskapsmelding

2.1 Hvorfor eierskapsmelding

I de siste årene har det vært mye fokus på kommunene som eiere – og forvaltere – av samfunnets verdier. Negativ oppmerksomhet omkring mislighold og korrupsjonssaker har bl.a. medvirket til at flere blir mer bevisst på dette. I et hefte utgitt av Kommunenes Sentralforbund i februar 2007 - ”Styring og eierskap i kommunalt eide selskaper” - er det anført:

”Eierskap medfører at de folkevalgte må påta seg en annen rolle enn det som tradisjonelt har vært oppfattet som politikernes rolle. Hovedtyngden av selskapene utfører oppgaver og gir tjenester innbyggerne er helt avhengige av. Dette stiller store krav til samfunnsansvar, både hos selskapene og hos eierne. Bevissthet om riktig eierskap og styring av og i selskapene vil i seg selv kunne være et viktig bidrag til kommunesektorens omdømme.”

Tolga kommune har i begrenset grad valgt å organisere oppgaver og tjenester som selvstendige rettssubjekt. Likevel anses det som viktig at kommunen gjennom en eierskapsmelding får bedre oversikt over kommunens engasjement og eierskap i ulike foretak. Gjennomgangen skal likeledes gjøre kommunestyret mer bevisst på fordeler og ulemper ved valg av organisasjonsformer som ligger utenfor den tradisjonelle organiseringen innenfor kommunen som juridisk person.

Kommuner har stor frihet til å organisere tjenestene slik de finner det hensiktsmessig, enten som en del av kommunen som juridisk person eller som et selvstendig rettssubjekt. Når kommunen velger alternative organisasjonsformer som å skille ut virksomheten til selvstendige rettssubjekt og foretak, eller velger interkommunale samarbeidsløsninger, medfører dette at den politiske styringslinjen endrer karakter og innhold i forhold til den tradisjonelle forvaltningslinjen.

2.2 KS Eierforum

KS (kommunenes sentralforbund) er kommunenes interesse- og arbeidsgiverorganisasjon. KS har i flere år engasjert seg i spørsmål knyttet til styring og kontroll over kommunalt eide foretak. Det er etablert et eget KS Eierforum – et kompetansenettverk for eiere av selskaper i kommunal sektor.

Tolga kommune er per i dag ikke medlem av dette nettverket.

2.3 Forhold til kommuneplanen og overordnede føringer

Det er ikke gitt konkrete føringer fra statlig side i forhold til spørsmål om hvilke tjenester som kan eller ikke kan organiseres utenfor kommunen som forvaltningsorgan. I praksis vil det være oppgavens art, og de føringer som ligger i de aktuelle særlovene som gir eller ikke gir kommunen anledning til å organisere tjenesten som egne selskap.

Temaet ”eierskap” er ikke direkte berørt i gjeldende kommuneplan.

Ved revisjon av kommuneplan ønsker arbeidsgruppa likevel å minne om viktigheten av konkrete vurderinger av fordeler og ulemper ved selskapsorganiseringer. Det er ønskelig at eiermeldingen brukes aktivt som et styringsverktøy i aktuelle prosesser framover.

2.4 Offentlighet

Offentlighetsloven (LOV-2006-05-19 nr 16 Offentleglova) trådte i kraft 1. januar 2009. Etter loven er selvstendige rettssubjekt omfattet av loven dersom;

- det offentlige samlet, direkte eller indirekte, har en eierdel som gir mer enn halvparten av stemmene i det øverste organet i rettssubjektet
- det offentlige har rett til å velge mer enn halvparten av medlemmene med stemmerett i det øverste organet.

Det er gjort unntak for rettssubjekt som hovedsaklig driver næring i direkte konkurranse med, og på samme vilkår som private.

3. Avgrensning og oppbygging

3.1 Utvikling av kommunens roller

Kommunens primære oppgaver, ansvar og roller framgår av kommuneloven. I tillegg er kommunen gitt myndighet etter en rekke særlover – dels som vedtaksmyndighet, men også som tilsyns- og kontrollmyndighet. For innbyggerne og lokalsamfunnet er oppmerksomheten rettet mot hvordan kommunen løser sine oppgaver, noe som igjen er avgjørende for kommunens omdømme. Disse oppgavene kan løses gjennom den tradisjonelle, kommunale organisasjon eller for noen oppgaver gjennom samarbeid med andre, eventuelt i egne selskaper.

Kravet til kommunen om større effektivitet, mer rasjonell drift og konsentrasjon om kjerneoppgaver tilsier at det fortløpende foretas vurderinger i forhold til oppgaveløsning, f.eks. om alternative organisasjonsformer kan bidra til at kommunens oppgaver løses på en bedre måte, og hvilken organisasjonsform som i tilfelle vurderes som best egnet.

I flere år har det pågått en debatt om kommunesammenslåing for å få større og såkalt ”robuste” enheter. Som alternativ til sammenslåing er det gitt rom for forpliktende, organisert samarbeid mellom kommuner - også på områder innenfor kjernevirksomheten. Dette har resultert i en rekke nye samarbeidsformer, dels innenfor kommuneloven og dels etter særlov. I tillegg gir blant annet aksjeloven muligheter for samarbeid med andre, også private aktører. Vi har dessuten en rekke eksempler på at offentlige oppgaver er satt ut på anbud og ivaretatt av private aktører etter avtale med kommunen.

Ved valg av utradisjonelle organisasjonsformer blir ofte behovet for å finne mer effektive/ rasjonelle løsninger som kan gi en økonomisk gevinst/besparelse anført som et viktig argument. Også behovet for å løse oppgaver sammen med andre fordi samhandlingen kan bidra til å øke kvaliteten på tjenesten er ofte et argument for ny organisering.

Behovet for kommunal styring og kontroll med virksomheten etter at den er skilt ut, vil være avhengig av tjenesteområdet, men også av de muligheter kommunen har for å styre og føre kontroll gjennom lovgivningen som regulerer den valgte organisasjonsformen.

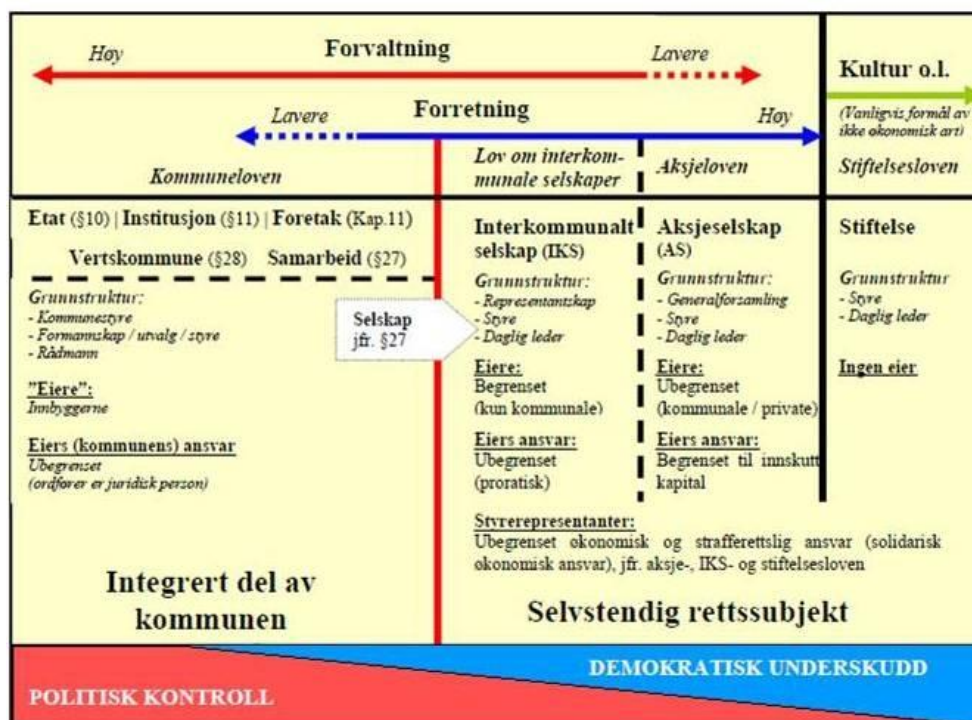
3.2 Kontrollutvalgets rolle

Kontrollutvalget er kommunens eget organ, og er satt til å forestå det løpende tilsynet med den kommunale forvaltningen (jf Kommunelovens § 77). Kontrollutvalget skal blant annet påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper.

Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden utarbeide en plan for gjennomføring av selskapskontroll (jf Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner § 13).

Kontrollutvalget og kommunens revisor skal varsles og har rett til å være til stede på selskapets generalforsamling, samt møter i representantskap og tilsvarende organ (jf Kommuneloven § 80, tredje ledd.). Denne retten er knyttet til interkommunale selskaper og aksjeselskaper der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner eller fylkeskommuner eier alle aksjer, og i heleide datterselskaper av slike selskaper (jf Kommunelovens § 80, første ledd)

4. De ulike selskapsformene

Figur: Alternative selskapsformer nyttet i kommunal sammenheng

Selskapsform som ramme for utøvelse av eierskap

4.1 Interkommunalt samarbeid (IS), kommunelovens § 27

Rettslig stilling og lovgivning: Lov om kommuner og fylkeskommuner § 27 har regler om samarbeidsavtaler mellom kommuner og/eller fylkeskommuner når samarbeidet er organisert med eget styre.

Gjennom vedtektene kan hjemles at et interkommunalt samarbeid gis ansvar og myndighet slik at det er et eget rettssubjekt.

Styrende organ: Styret for interkommunalt samarbeid må tildeles en viss selvstendig avgjørelsesmyndighet, men den må begrenses til avgjørelser som angår virksomhetens drift og organisering. Dette innebærer at styrets myndighet er begrenset i forhold til det som gjelder for styret i et interkommunalt samarbeid etter § 27. Styrets rolle og forhold til samarbeidskommunene må utformes i vedtektene.

Tolga kommune – kommune med tæl

Rammer for formell utøvelse av eierskap i interkommunale samarbeid, IS-lovens § 27:

Eierstyring	Kommentar
Regulert	Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven). § 27. Interkommunalt samarbeid
Kommunestyret	Kommunestyret gjør selv vedtak om opprettelsen av styre. Til styret kan kommunestyret gi myndighet til å treffe beslutninger som angår virksomhetens drift og organisering. Interkommunalt samarbeid etablert i medhold av § 27 er ikke et eget rettssubjekt, med andre ord som selvstendig rettighetshaver med selvstendig ansvar for økonomiske og andre forpliktelser (inngår i deltakerkommunens økonomiplan og årsbudsjett). Men det er adgang til å etablere interkommunalt samarbeid etter § 27 som eget rettssubjekt hvis deltakerkommunene har ansvaret for virksomhetens gjeld. Det interkommunale styre vil bare kunne handle på vegne av deltakerne i medhold av helt konkrete fullmakter som disse gav det, fullmakter som den enkelte deltaker gir kan trekkes tilbake til en hver tid, om enn med mulig ansvar ovenfor andre deltakere hvis dette er i strid med inngåtte avtaler.
Vedtekter, samarbeidsavtale	Vedtektene inneholder bestemmelser om formål (område for styrets virksomhet), hvorvidt deltakerkommunene skal gjøre innskudd, hvorvidt styret har myndighet til å ta opp lån eller på annen måte pådra deltakerne økonomiske forpliktelser. Bestemmelser om eierstyring kan innarbeides i vedtektene, for eksempel om at enkelte typer saker skal legges frem for deltakerkommunene før styret fatter vedtak i saken.

4.2 Vertskapskommunesamarbeid, kl §§ 28 a – 28 k

Et tillegg til kommuneloven ble gjort gjeldende fra 1.1.2007 åpner for at kommunene skal kunne inngå et vertskommunesamarbeid ved at en eller flere kommuner (samarbeidskommuner) kan inngå avtale om at en annen kommune (vertskommune) overtar det daglige arbeidet på et nærmere oppgitt ansvarsområde. Avtalen blir inngått av kommunestyrene selv.

Avtalen om vertskommunesamarbeid skal være skriftlig. Loven setter visse minstekrav til innholdet i avtalen, jf. § 28 e i lovforslaget. Hver enkel deltaker kan si opp deltakerforholdet sitt med et års skriftlig varsel. Men er deltakerkommunene enige, kan samarbeidsforholdet oppløses raskere.

Det er to typer vertskommuneordninger - en med et felles folkevalgt organ (§ 28 b) og en uten (§ 28c). Skillet vil ha avgjørende konsekvenser for hvor mye myndighet som kan overlates til vertskommunen. Vertskommunesamarbeidet i seg selv vil ikke være et eget rettssubjekt. Felles for modellene er at administrasjonen i en vertskommune overtar det daglige arbeidet med de oppgavene som er lagt til vertskommunen.

Modellen har som siktemål å tilby interkommunale løsninger for de lovpålagde ansvarsområdene til kommunene. Lovregulering av vertskommunemodellen skal gjøre det forsvarlig å overlate oppgaver og ansvarsområde med tilhørende forvaltningsmyndighet (offentlig myndighetsutøving) til en annen kommune.

4.3 Interkommunale selskap (IKS)

Rettslig stilling og lovgivning: Samarbeid mellom flere kommuner og/eller fylkeskommuner kan organiseres som interkommunalt selskap etter Lov om interkommunale selskaper av 29. januar 1999 nr. 6. Loven hjemler at interkommunale selskap er egne rettssubjekt, som både rettslig og økonomisk er skilt fra deltakerkommunene. Selskapet har følgelig sin egen formue og sine egne inntekter, og svarer selv for sine forpliktelser. Det er selskapet selv som inngår og er part i avtaler og har partsstilling i rettssaker og overfor forvaltningsmyndighetene.

Selskapsformens egnethet: I et interkommunalt selskap kan kun kommuner og fylkeskommuner være deltakere. Lovpålagte oppgaver som for eksempel brann- og redning, revisjon, samt tjenester der det kan være regningsssvarende og strategisk å løse oppgavene felles, er eksempler på virksomhet som egner seg for denne selskapsformen.

Tilsvarende gjelder regionale utviklingsoppgaver, prosjekter og anlegg. Myndighets- og forvaltningsoppgaver vil kreve overføring av myndighet dersom oppgavene legges til et interkommunalt selskap, og det kan være begrensninger i særlovgivning som gjør at kommunestyret ikke kan delegerer slik myndighet. Slike vurderinger må gjøres i forhold til at selskapet er eget rettssubjekt. Lov om offentlige anskaffelser oppstiller regler for selskapsdannelsen med henhold til konkurransereglene.

Styrende organ: Selskapets øverste myndighet er representantskapet. Representantskapet er eiernes organ, og deltakerkommunenes eiermyndighet utøves av representantskapet. Dette innebærer at den enkelte deltakerkommune ikke kan utøve eiermyndighet direkte overfor selskapets styre eller administrasjon. Hver deltakerkommune skal ha minst ett medlem i representantskapet. Deltakerkommunene kan gjennom representantskapet treffe vedtak som binder styret, og det kan omgjøre vedtak som styret har truffet.

Gjennom en rekke bestemmelser legger loven om interkommunale selskaper særlige oppgaver til representantskapet. Dette gjelder fastsettingen av regnskap, budsjett, økonomiplan og valg av revisor, samt vedtak om salg eller pantsettelse av fast eiendom eller andre større kapitalinvesteringer, eller vedtak om å foreta investeringer som er av vesentlig betydning for selskapet eller en eller flere av deltakerne.

Av loven følger at det skal utformes en selskapsavtale (vedtekter) og loven oppstiller minimumskrav til innhold. I selskapsavtalen kan det dessuten fastsettes at visse saker som ellers hører innunder styrets forvaltningsmyndighet, må godkjennes av representantskapet. Samlet sett gir disse bestemmelsene deltakerkommunene i utgangspunktet større innflytelse over styringen av selskapet enn det aksjeloven gir deltakerne i et aksjeselskap.

Denne utvidede innflytelsen har først og fremst sammenheng med selskapsdeltakernes ubegrensede ansvar for selskapets forpliktelser. Når deltakerne påtar seg et større ansvar er det også naturlig at styringsmulighetene utvides. Det er imidlertid også slik at dette ikke er mer enn et utgangspunkt. Bakgrunnen for dette er at det også, vil være mulig å øke eiernes

styring og kontroll ved for eksempel å regulere i en eieravtale at nærmere angitte saker må behandles av representantskapet (eierorganet).

Et interkommunalt selskap skal ha et styre og en daglig leder som står ansvarlig for forvaltningen av selskapet. Det hører under styret å forvalte selskapet på vegne av deltakerkommunene. Styret leder selskapets virksomhet og det har ansvar for de at verdier som deltakerne har i selskapet, brukes forsvarlig og i tråd med formålet for selskapet. I forvaltningen av selskapet er styret underlagt representantskapet, og det må følge vedtak og retningslinjer som dette fastsetter. Styrets forvaltningsmyndighet må videre utøves innenfor rammen av selskapsavtalen og selskapets årsbudsjett.

Arbeidsgiveransvaret: Daglig leder ansettes av styret med mindre det er vedtektsfestet at daglig leder skal ansettes av representantskapet. Ansatte har selskapet som sin arbeidsgiver, med daglig leder som øverste administrative leder. Utvikling av arbeidsgiverpolitisk strategi for selskapet tilligger styret å påse, dersom ikke annet er bestemt i selskapsavtalen. Lov om interkommunale selskaper regulerer ansatte sin representasjon i styret.

Kommunens økonomiske ansvar og risiko: Et særtrekk ved interkommunale selskaper er at hver av deltakerne har et ubegrenset ansvar for en prosent eller en brøkdel av selskapets samlede forpliktelser. Dette skiller interkommunale selskaper fra aksjeselskap, hvor deltakeransvaret er begrenset. Samlet skal deltakernes ansvarsandeler utgjøre selskapets samlede forpliktelser. I Selskapsavtalen kan det hjemles muligheter for å bygge opp fond for gjennomføring av investeringer og til nødvendig driftskapital. Fondsoppbyggingen skal stå i forhold til selskapets oppgave og forpliktelser. Av Lov om interkommunale selskaper § 29 følger det at etter forslag fra styret eller med styrets samtykke kan representantskapet beslutte utdeling av selskapets midler. Det kan skje etter regnskapet for sist regnskapsåret er fastsatt.

Styring, tilsyn og kontroll: Av forskrifter til lov om interkommunale selskaper følger regler om årsbudsjett og økonomiplan, og krav til årsregnskap og årsberetning. Av forskriftene følger også regler om periodevis rapportering, samt krav om KOSTRA – rapportering.

Av lov om interkommunale selskap § 18 følger det at selskap hvor deltakerne betaler tilskudd, er selskapets budsjett ikke endelig før deltakerkommunenes budsjetter er behandlet i kommunestyret jf. kommunelovens § 45 nr. 4. Av dette følger det at representantskapet sitt budsjettvedtak ikke er endelig før deltakere har avsluttet sin økonomiplanbehandling ved utgangen av året.

Tolga kommune – kommune med tæl

Rammer for formell utøvelse av eierskap i interkommunale selskaper, IKS:

Eierstyring	Kommentar
Regulert	Lov om interkommunale selskaper
Representantskap	<p>Deltakerne utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet. Representantskapet er selskapets øverste myndighet og behandler selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet.</p> <p>Representantskapsmedlemmene representerer sine respektive kommuner og fylkeskommuner i selskapsforholdet. Vedkommende kommune har instruksjonsrett overfor sine medlemmer i representantskapet. Dette innebærer at flertallet i kommunestyret eller det organ som har fått myndighet til det, kan gi sine representanter instruks om stemmegivning i representantskapet.</p> <p>Representantskapet har generell instruks- og omgjøringsmyndighet ovenfor styret.</p> <p>Representantskapets leder plikter å innkalle representantskapet til møte når en av deltakerne krever det for behandling av en bestemt angitt sak.</p>
Vedtekter, selskapsavtale	Selskapsavtalene fastsetter selskapets formål, deltakers innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser ovenfor selskapet. Bestemmelser om eierstyring kan innarbeides i vedtektene for eksempel kan det avtales en lengre first for innkalling til representantskapet, eller at visse typer saker skal legges frem for deltakerkommunene (eierkommunene) før styre fatter vedtak i saken.

4.4 Aksjeselskap (AS)

Rettslig stilling og lovgivning: Bestemmelsene om aksjeselskap er regulert i aksjeloven av 13. juni 1977 nr. 44. Selskapet er eget rettssubjekt. Det viktigste trekket ved aksjeselskapsformen er at aksjeeierne ikke er ansvarlig for selskapets forpliktelser annet enn for innskutt kapital. Aksjekapitalen i et aksjeselskap må være på minimum kr. 30.000. Et aksjeselskap som ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser, kan tas under konkursbehandling. Et motstykke til ansvarsbegrensningen er at selskapets eiere ikke rår fritt over selskapets inntekter og formue.

Selskapsformens egnethet: Et aksjeselskap er et eget rettssubjekt og kan ha en eller flere deltakere. Lovgivningen setter ingen grenser for hvem som kan være aksjeeier i et aksjeselskap. Selskapsformen kan derfor være tjenelig dersom man ønsker å ha ulike grupper av eiere eller legge til rette for at flere, både fysiske og juridiske personer, kan være eiere. Selskapsformen innebærer altså fleksibilitet på eiersiden.

Aksjeselskap er en selskapsform som er lovregulert i forhold til at selskapet driver sin virksomhet i et marked. Innretningen av selskapsformen bygger på den risiko som slik konkurranseeksponert virksomhet innebærer.

Styrende organ: Generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet. Generalforsamlingen kan treffe vedtak i alle selskapssaker, med mindre loven forbeholder avgjørelsesmyndigheten for andre organer. Som selskapets øverste myndighet kan generalforsamlingen instruere andre selskapsorganer, omgjøre deres beslutninger eller direkte treffe avgjørelse i andre selskapsorganers saker med mindre lov på særskilte områder fratrudd generalforsamlingens myndighet. Det er gjennom generalforsamlingen aksjeeierne utøver den øverste myndighet i selskapet. I selskaper med flere enn 200 ansatte er bedriftsforsamling obligatorisk, men det kan inngås avtale mellom selskapet og de ansatte eller deres fagforeninger ikke å ha bedriftsforsamling. For øvrig kan bedriftsforsamlinger etableres som en frivillig ordning. Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og administrerende direktørs forvaltning av selskapet, og gi uttalelse til generalforsamlingen om styrets forslag til resultatregnskap og balanse bør godkjennes og om styrets forslag om anvendelse av overskudd eller dekning av tap. Etter forslag fra styret treffer bedriftsforsamlingen avgjørelse i saker som gjelder:

- investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser
- omlegging av driften som vil medføre endring eller omdisponering av arbeidsstyrken

Generalforsamlingens overordningsforhold ovenfor bedriftsforsamlingen viser seg først og fremst ved at generalforsamlingen bestemmer hvem som skal være de generalforsamlingsvalgte medlemmene av bedriftsforsamlingen. Disse utgjør bedriftsforsamlingens flertall, og generalforsamlingen kan når som helst og uten nærmere begrunnelse fjerne medlemmer av bedriftsforsamlingen som den har valgt og erstatte disse med nye.

Eiermyndigheten i denne selskapsformen er formalisert slik at myndighetene må utøves gjennom generalforsamlingen. Dette betyr at kommunen som aksjeeier ikke kan intervensere uten at dette skjer i form av en beslutning fra generalforsamlingen. I generalforsamlingen kan eierne gjennom generalforsamlingsvedtak fastsette rammer og gi nærmere regler for styret og daglig leder av selskapet. Det er generalforsamlingen som velger styret.

I generalforsamlingen møter kommunen normalt med en representant. Dette kan være ordføreren, jf. kommunelovens § 9. Dersom ordføreren selv ikke møter, kan kommunen være representert med en fullmektig. Kommunestyret kan før en generalforsamling avholdes treffe vedtak som binder opp representantens stemmegivning på generalforsamlingen. I selskaper hvor kommunen eier samtlige aksjer, kan kommunestyret beslutte at et samlet kommunestyre skal utgjøre generalforsamlingen, eventuelt kan det også vedtas at formannskapet skal utgjøre generalforsamlingen. Det vil allikevel være slik at det må stemmes samlet for selskapets aksjer når kommunestyret/formannskapet er generalforsamling.

Aksjonæravtaler benyttes ofte for å detaljere forholdet mellom aksjonærene. Aksjonæravtalen kan regulere ulike eierspørsmål så som stemmerett, fordeling av styreplasser, innsynsrett, innskuddsplikt og forkjøpsrett.

Tolga kommune – kommune med tæl

Styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av selskapet. Som hovedregel er det styret som ansetter daglig leder og er dennes overordnede. Daglig leder skal styre selskapet etter de planer, retningslinjer og prinsipper styret har vedtatt.

Styring og kontroll: En aksjonær har ulike rettigheter i et selskap beroende på hvor stor andel av selskapet vedkommende eier. For kommunen er det derfor viktig at eierandelen er tilpasset kommunes formål med eierskapet. Dersom kommunen har strategiske målsetninger for sitt eierskap bør kommunen ha kontroll med selskapet ved å eie 50 % eller mer av de stemmeberettigede aksjene i selskapet. Dersom kommunen ønsker maksimal frihet over selskapet bør kommunen eie selskapet fullt ut. Dersom eierskapet er av mer finansiell karakter er det ikke så betydningsfullt hvor stor andel av selskapet kommunen eier.

100 % (aksjer og stemmer)

I en slik situasjonen trenger ikke eieren å ta hensyn til rettigheter og regler som ellers gjelder for å verne de øvrige aksjonærene. Et heleid selskap kan ses på som et datterselskap i et konsern, der kommunen representerer konsernet eller morselskapet.

90 % (aksjer og stemmer)

Dersom en aksjonær eier over 90% av aksjekapitalen og stemmene i et aksjeselskap, kan vedkommende majoritetsaksjonær tvangsutløse de øvrige aksjonærene i selskapet, og konsernbidrag kan gis mellom selskap i konsernforhold.

67 % (stemmer)

Vedtak om endring av et selskaps vedtekter forutsetter minst to tredeler av stemmene. Det samme gjelder beslutninger om fusjon eller fisjon, vedtak om forhøyelse eller nedsettelse av aksjekapitalen, opptak av konvertible lån, vedtak om omdanning og vedtak om oppløsning av selskapet.

50 % (stemmer)

Eksempel på beslutninger som fattes med alminnelig flertall er valg av styremedlemmer, godkjenning av årsregnskap og vedtak om utdeling av utbytte. Vedtak og aksjonæravtaler kan regulere behov for bredere, men ikke snevrere tilslutning ved slike saker.

34 % (stemmer)

Dersom en aksjonær har mer enn en tredjedel av stemmene, vil denne normalt ha negativ kontroll over mange av de vesentligste beslutningene i selskapet. Særlig gjelder dette vedtektsendringer.

Kommunens økonomiske interesser: Økonomisk risiko i forhold til eierandel i aksjeselskaper er direkte knyttet til verdien av aksjekapitalen som kommunen har skutt inn. Selskapets midler disponeres av selskapets styre og daglig leder. Ønsker kommunen(e) som eier selskapet å ta ut midler, må dette skje etter aksjelovens regler om utdeling av utbytte eller fondsemisjon. Utdeling av utbytte til eierne kan bare foretas etter forslag fra styret og må vedtas av generalforsamlingen.

Innenfor rammen av aksjeloven kan det gjennom aksjonæravtalen hjemles ytterligere handlingsregler for disponering av selskapets overskudd. Dette vil være bindende for styrets innstilling og generalforsamlingens vedtak.

Tolga kommune – kommune med tæl

Rammer for formell utøvelse av eierskap i aksjeselskaper, AS:

Eierstyring	Kommentar
Regulert	Lov om aksjeselskaper
Generalforsamling	<p>Generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet. I dette ligger det at generalforsamlingen kan treffe vedtak i alle selskapssaker, med mindre loven forbeholder avgjørelsesmyndigheten for andre organer. Dernest ligger det i generalforsamlingens stilling som selskapets øverste myndighet at generalforsamlingen kan instruere andre selskapsorganer, omgjøre deres beslutninger eller direkte treffe avgjørelse i andre selskapsorganers saker med mindre love på særskilte områder fratrar generalforsamlingens den myndighet.</p> <p>Generalforsamlingen godkjenner selskapet årsregnskap og åreberetningen samt eventuelle andre saker som vedtektene har lagt til den ordinære generalforsamlingen å avgjøre.</p> <p>I selskaper med bedriftsforsamling, eller hvor det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, er generalforsamlingens myndighet begrenset når det gjelder større investeringer. Generalforsamlingen har ikke instruksjons myndighet over de generalforsamlingsvalgte medlemmene av bedriftsforsamlingen. Generalforsamlingens overordningsforhold ovenfor bedriftsforsamlingen viser seg først og fremst ved at generalforsamlingen bestemmer hvem som skal være de generalforsamlingsvalgte medlemmene av bedriftsforsamlingen. Disse utgjør bedriftsforsamlingens flertall, og generalforsamlingen kan når som helst og uten nærmere begrunnelse fjerne medlemmer av bedriftsforsamlingen som den har valgt og erstatte disse med nye.</p> <p>Utenfor generalforsamlingen har aksjeeierne ingen myndighet i selskapet.</p> <p>Styret skal innkalle til ekstraordinær generalforsamling når aksjeeiere som representere minst en tidel av aksjekapitalen, skriftlig krever det for å få behandlet et bestemt angitt emne.</p>
Vedtekter, aksjonæravtale	<p>Vedtektene inneholder en del bestemmelser som identifiserer og konkretiserer selskapsforholdet. Bestemmelser om eierstyring kan innarbeides i vedtektene, for eksempel at andre saker enn de obligatoriske etter loven skal behandles på ordinær generalforsamling eller det kan fastsettes at visse saker skal forelegges generalforsamlingen, enten slik at de saker det gjelder, skal være godkjent av generalforsamlingen for at det skal foreligge et gyldig vedtak,</p>

	eller slik at saken forelegges til informasjon før det treffes vedtak.
--	--

4.5 Kommunalt foretak (KF)

Rettslig stilling og lovgivning: Kommunale foretak er en del av kommunen som rettssubjekt og hjemlet i lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven). Lovens kapittel 11 inneholder bestemmelser om kommunalt og fylkeskommunalt foretak. I likhet med en kommunal institusjon etter kommunelovens § 11, er foretaket en del av kommunen som rettssubjekt. Det kommunale foretaket er dermed underlagt kommunestyret som øverste myndighet.

Gjennom vedtektenes formålsbestemmelse fastsetter kommunestyret den virksomhet foretaket skal drive og den ytre rammen for styrets myndighet, og kan gjennom vedtektene eller andre typer vedtak gi bindende pålegg for foretaket. Både stifting og oppløsning av kommunale foretak foretas av bystyret.

Selskapsformens egnethet: Reglene om kommunalt foretak tar særlig sikte på å gi et alternativ for mer selvstendig organisering av kommunal tjenesteutøvelse. Organisasjonsformen benyttes som regel når både forretningsmessige og samfunnsmessige hensyn skal ivaretas. Det er imidlertid ikke begrensninger i selve loven med hensyn til hvilke oppgaver kommunen kan legge inn i foretaket.

Styrende organ: Foretaket skal ledes av et styre med alminnelig myndighet til å treffe avgjørelser i foretakets saker. Foretaket ledes av styre og daglig leder. Dette er obligatoriske organer. Styret har et overordnet ansvar for organiseringen av foretakets virksomhet. Ledelsesansvaret gjelder ikke bare den forretningsmessige siden av virksomheten, men generelt forvaltningen av de verdier og oppgaver kommunen har lagt til foretaket. Det er styret og daglig leder som opptrer utad på kommunens vegne. Etter kommunelovens § 69 kan styrets selvstendige myndighet begrenses ved vedtektsbestemmelse som fastsetter at nærmere angitte saker må være godkjent av kommunestyret for å være bindende for kommunen. Styret ansetter daglig leder. Daglig leder står i et direkte underordnings- og ansvarsforhold til styret som igjen er underlagt kommunestyret.

Arbeidsgiveransvaret: Fordeling av arbeidsgiveransvaret mellom styret og daglig leder er gitt i foretakets vedtekter. Daglig leder ivaretar foretakets daglige ledelse. I utgangspunktet bør kommunens overordnede arbeidsgiverpolitikk legge rammene også for kommunale foretak. Formannskapet har pålagt foretakene å rapportere til Styrevervregisteret. Foretak kan være medlem av KS Bedrift.

Kommunens økonomisk ansvar og risiko: Som en del av kommunen er foretaket underlagt kommunestyrets budsjettmyndighet. Dette betyr at de kommunale budsjettene setter rammer for foretakets virksomhet, og styret er bundet av kommunestyrets budsjettvedtak. Foretakets forpliktelser er kommunens forpliktelser, og kommunen er kontraktsmotpart i de avtalene som foretaket inngår.

Styring, tilsyn og kontroll: Kommunens styrings- og kontrollmuligheter er flere og mer omfattende i kommunalt foretak enn i selvstendige selskaper. Av forskrift til Kommuneloven følger regler for årsbudsjett og økonomiplan, og krav til årsregnskap og årsberetning. Av forskriftene følger også regler om perioderapporter, samt krav om KOSTRA - rapportering. Kontrollutvalget skal behandle årsberetning og årsregnskap fra foretakene før disse behandles av kommunestyret. Kommunelovens bestemmelser om behandling av kommunens regnskapsmessig overskudd eller underskudd omfatter også foretakene.

Tolga kommune – kommune med tæl

Kommunale foretak har en selvstendig stilling i forhold til kommunens administrasjon regulert i kommunelovens § 72. Det innebærer at rådmannen ikke har instruksjons- eller omgjøringsmyndighet overfor daglig leder. Rådmannen skal etter lovens § 23 påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt.

Før styret treffer vedtak i sak som skal behandles av kommunestyret skal rådmannen være gitt anledning til å uttale seg om saken. Rådmannens uttalelse skal legges fram for styret ved dets behandling av saken. Rådmannen kan videre instruere foretakets ledelse om at iverksettelsen av en sak skal utsettes til bystyret har behandlet saken.

Rammer for formell utøvelse av eierskap i kommunale foretak, KF:

Eierstyring	Kommentar
Regulert	Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven). Kapittel 11 Kommunalt og fylkeskommunalt foretak.
Kommunestyret	Styret er underordnet Kommunestyret. Styret påser at virksomheten drives i samsvar med foretakets formål, vedtekter, kommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer fastsatt av kommunestyret. Kommunestyret kan innskrenke myndigheten til styret gjennom generelle eller individuelle instruksjoner.
Rådmannen	Før kommunestyret treffer vedtak i sak som skal behandles av bystyret skal således rådmannen være gitt anledning til å uttale seg om saken. Rådmannens uttalelse skal legges frem for styret ved dets behandling av saken. Rådmannen kan instruere foretakets ledelse om at iverksettelsen av en sak skal utsettes til kommunestyret har behandlet saken. Rådmannen skal sørge for at saken er forsvarlig utredet.
Vedtekter	Kommunestyret vedtar og endrer vedtektene. Foretaket skal ha vedtekter som angir foretakets formål. I vedtektene kan det fastsettes at styrets vedtak i nærmere angitte saker må være godkjent av kommunestyret selv for å være bindende for kommunen.

4.6 Stiftelser

Rettslig stilling og lovgivning: Stiftelser er regulert i stiftelsesloven. En stiftelse skiller seg fra de andre selskapsformene ved at den ikke har noen eiere eller deltakere. Stiftelsen er selveiende. Når stiftelsen først er opprettet har stifterne ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført stiftelsen.

Egnethet: En stiftelse vil kunne være en egnet organisasjonsform for løsning av bestemte oppgaver som man ønsker å skille ut og gi full selvstendighet. Siden en stiftelse ikke kan ha eiere, kan en kommune ikke øve innflytelse i stiftelsen på grunnlag av eierskap. Dette kan fremstå som en betydelig ulempe, men samtidig gi mulighet for å sikre verdier under skiftende forhold. Lovverket for stiftelser de siste årene blitt en del endret. Reglene for avvikling av stiftelser er komplekse. Både styret og stifterne må godkjenne avviklingen. I tillegg stilles det krav om godkjenning hos Stiftelsestilsynet før en formelle avviklingen kan finne sted.

Styrende organ: Stiftelsen ledes av et styre oppnevnt i tråd med vedtektene i stiftelsen. Stiftelsen må ha et bestemt formål. Stiftelsesformen er relativt lite benyttet av kommunen i de siste år, og anses uegnet dersom kommunen ønsker noen form for styring, innflytelse eller kontroll.

4.7 Samvirkeforetak (SA)

Med samvirkeforetak er ment en sammenslutning med hovedformål å fremme medlemmenes økonomiske interesser ved at disse deltar i foretakets virksomhet enten som forbrukere, leverandører eller på lignende måte. Avkastningen, bortsett fra en normal forrenting av eventuell innskutt kapital, blir stort sett værende i virksomheten eller fordelt mellom medlemmene på bakgrunn av deres omsetning i foretaket. Ingen av medlemmene bærer personlig ansvar for foretakets forpliktelser.

Samvirkeoven stiller krav til hva stiftelsesdokumentet og vedtektene minst skal inneholde. Et samvirkeforetak må alltid stiftes av minst to personer og skal alltid ha minst to medlemmer. Både fysiske og juridiske personer kan være stiftere.

Eldre samvirkeforetak og økonomiske foreninger, som i dag er registrert som foretak med begrenset ansvar (BA), blir først underlagt samvirkeoven fra 1. januar 2013, med mindre de selv bestemmer seg for å registreres som samvirkeforetak (SA) på et tidligere tidspunkt. Dette dreier seg om en rekke enheter innen forbruker-, landbruks- og fiskerisamvirket og for andre enheter som bygger på samvirkeprinsipper – for eksempel barnehager, veilag, hyttelag og grendehus. Blant annet må foretaksnavnet endres og vedtektene må tilpasses samvirkeoven fullt ut. Endringene må være meldt til Foretaksregisteret før utløpet av overgangsperioden og senest tre måneder etter at endringene ble vedtatt. Foretak som ikke har tilpasset vedtektene innen 01.01.2013, kan tvangsavvikles etter samvirkeoven.

5. Kommunens overordnede prinsipper for eierstyring

Dette kapittel angir kommunens overordnede prinsipper for eierskap. I tillegg til prinsippene redegjøres for rutiner, hvorav enkelte allerede er innarbeidet, som angir den praktiske oppfølging av prinsippene. I arbeidet er hentet momenter fra bl.a. Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse ("corporate governance"), samt statens "10 prinsipper for godt eierskap", tilpasset kommunens situasjon.

Det er en politisk oppgave å utforme overordnede prinsipper for eierskapet, og eierstrategier for det enkelte selskap.

5.1 10 overordnede prinsipper for kommunens eierstyring

1. Eierskapet skal fremme samfunnsansvarlig forretningsdrift og bærekraftig samfunnsutvikling.
2. Det skal være åpenhet knyttet til Tolga kommunes eierskap og til selskapenes virksomhet, basert på prinsippet om meroffentlighet.
3. Tolga kommune fremmer sine interesser overfor selskapene gjennom generalforsamling og representantskap.
4. Kommunen gir som eier klare, langsiktige mål for selskapene. Styret er ansvarlig for realisering av målene.
5. Tolga kommune forventer at de ulike styrever på uavhengig grunnlag har en aktiv rolle med hensyn til service, kontroll, strategi og ressursituasjon.
6. Styret skal se til at selskapet utarbeider og følger opp etiske retningslinjer.
7. Styret forventes å integrere samfunnsansvar i forretningsdriften.
8. Styrets godtgjøring ligger på moderat nivå og leders lønnsnivå i selskap der kommunen er en betydelig eier skal ligge på et konkurransedyktig nivå.
9. Langsiktighet i rammeavtalene mellom kommunen og foretakene kombineres med begrenset konkurranseutsetting av kommunale tjenester for å oppnå effektiv ressursutnyttelse.
10. Avkastningskrav bør være langsiktige, forutsigbare og knyttes til avkastning av innskutt kapital og bygges inn i eierstrategien for det enkelte selskap.

5.2 Motivasjon for eierskapet

Som et overordnet grep inndeles selskapene ut fra om kommunens motivasjon for eierskapet er *politisk* eller *finansielt* betinget. En slik inndeling av eierskapet bidrar så langt som mulig til å spisse drøftingene knyttet til eierstrategi for det enkelte selskap.

Om selskapet er politisk eller finansielt motivert vil påvirke hensyn som skal tas ved styrets sammensetning, selskapets egenkapitalbehov, risiko, innsyn og rapportering.

5.3 Politisk motivert eierskap

Selskap med politisk motivert eierskap kjennetegnes ved at driften i all hovedsak er lovpålagt eller utgjør det som tradisjonelt anses som kommunale kjerneoppgaver der hoveddelen av produksjonen har kommunen som oppdragsgiver.

Selskap med politisk motivert eierskap er i begrenset grad underlagt ordinære avkastningskrav, men selskapsdanningen innebærer i seg selv en forventning om målrettet og effektiv drift.

Typiske tjenesteområder med politisk motivert eierskap er drift og vedlikehold, VAR, arealforvaltning, samferdsel, arbeidsmarkedstiltak og kultur.

5.4 Finansielt motivert eierskap

Selskap som er markedseksponert, og hvor motivet og hovedbegrunnelse for eierskapet er mulighet for avkastning av innskutt kapital og begrenset økonomisk ansvar, karakteriseres som finansielt motivert.

Utskillingen er et resultat av eierselskapenes ønske om å effektivisere driftsoppgavene, samt behov for å opptre tydelig i markedet gjennom å skille ut i eget selskap den del av driften som foregår på bedriftsøkonomiske betingelser. Dermed etableres en klar grense mot egenregidriften som ivaretas av et tilsvarende datterselskap der kommunens eierskap er politisk motivert.

5.5 Kombinasjon av egenregi og markedsrettet produksjon

En rekke kommunale foretak, interkommunale selskap og aksjeselskap utfører produksjon i egenregi. Dette innebærer at selskapet fullt ut er kontrollert av, og har en løpende, ikke-konkurransutsatt, leveranse til kommunen. Kommunen skal som bestiller sikre at leveransene er i tråd med bestillingen, og selskapets ledelse og styre skal sikre effektiv drift.

Dersom selskapet kombinerer egenregi og markedsrettet produksjon stilles særlige krav til at ledelsen kan dokumentere at overskudd fra egenregidriften ikke nyttes til å legge prisnivået på de markedseksponerte tjenestene under selvkost. Styret i denne type selskap har et selvstendig ansvar for å kontrollere at kravene til forsvarlig forretningsførsel i anskaffelses- og konkurranseregelverket blir overholdt.

5.6 Prinsipper for eierstyring - samfunnsansvarlig eierskap

1. Eierskapet skal fremme samfunnsansvarlig forretningsdrift og bærekraftig samfunnsutvikling.
2. Det skal være åpenhet knyttet til Tolga kommunes eierskap og til selskapenes virksomhet, basert på prinsippet om meroffentlighet.

5.7 Eierorganene

Eierstyring utøves gjennom eierorganet, som er selskapenes øverste myndighet. *Kommunale foretak* er en del av kommunens organisasjon, og kommunestyret er eierorganet. Kommunen skal da utøve sitt eierskap overfor styret gjennom kommunestyret. Representantskapet er eierorgan i *interkommunale selskap* og generalforsamlingen er eierorgan i *aksjeselskap*. Dette innebærer at kommunen overfor styret i IKS og AS utøver sin eiermyndighet gjennom eierorganene.

5.8 Generelt for representantskap og generalforsamling

Eierorganene i IKS og AS er i lovverket tillagt en rekke overordnede oppgaver. Styret er underlagt eierorganet, og må følge vedtak og retningslinjer eierorganet fastsetter. Eierstyringen bør skje gjennomlangsigte strategi for ønsket utvikling, men eierorganet må også ved behov korrigere styrets kurs.

Valg og sammensetning av styret tilligger eierorganet, og ved manglende måloppnåelse kan eierorganet skifte ut styret.

5.9 Allment om dialog med kommunestyret

Kommunestyret kan selv beslutte hvordan de ønsker å gjennomføre en god dialog med det enkelte selskap. Det er likevel alltid gjennom det operative organet (representantskap/generalforsamling) at eierskap utøves. Dette er imidlertid ikke til hinder for at kommunestyret holdes muntlig informert om de ulike selskapene i form av – for eksempel – en årlig statusgjennomgang. For noen selskaper kan det være hensiktsmessig å ta inn også administrasjonens erfaringer i forhold til dialog og innbyggernes opplevelse av tjenesten i en slik allmenn orientering.

Politiske diskusjoner som omhandler eierskap, bør tas i kommunestyret med hele kommunens tjenesteproduksjon som tema. Naturlige prosesser for dette er årsmelding, budsjett- og økonomiplanarbeid.

6. De enkelte selskap som Tolga kommune inngår i

Selskap	Selskapsform	Eiere	Tolgas eierandel/ Selskapets kapital	Formål/kommentar
Fjellregionen interkommunale avfallsselskap AS (FIAS) Org.nr: 974 429 500	AS	Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Rendalen, Engerdal, Stor-Elvdal og Folldal kommuner	7 % 500 000,-	Ivareta eierkommunenes lovpålagt oppgaver innen innsamling og behandling av avfall.
TOS ASVO Org.nr: 964 707 545	AS	Os og Tolga kommuner	50 % 100 000,-	Er en vekstbedrift. Er godkjent for 15 VTA plasser (varig tilrettelagt arbeid) og 5 APS plasser (arbeidspraksis i skjermet virksomhet).
Meskano AS Org.nr: 964 545 278	AS	Tynset, Rendalen, Os, Alvdal, Folldal og Tolga kommuner	1,13 % 106 000,-	En VTA bedrift som skal bidra/gi håp om å realisere deltakelse i arbeidslivet.
Vingelen Nærvarme AS Org.nr: 888 483 632	AS	Holmen Biovarme Materialbanken AS Tolga kommune Vingelen Utmarkslag	10 % 500 000,-	Bioenergianlegg som skal sikre miljøvennlig energiproduksjon.
Rådhuset Vingelen Org.nr: 842 611 792	AS	Tolga kommune Tolga-Os sparebank Vingelen Utmarkslag Vingelen Innkjøpslag SA	30,2 % 1 207 000,-	Konsulentselskap innen offentlige og private prosjekter. Ønsker å skape utvikling og livskraft i Vingelen og Fjellregionen.
Røros-regionens Næringshage AS	AS	24 private og offentlige eiere	0,9 % 2 107 000,-	Et innovasjon- og utviklingsselskap som skal arbeide for vekst og nyskaping for og i næringslivet.

Tolga kommune – kommune med tæl

Hedmark fylkesmuseum AS, avdeling Nord-Østerdalmuseet	AS	Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen	Stiftelsens grunnkapital er kr. 150.000. I tillegg består Stiftelsens kapital av: - verdien av gjenstands- og dokumentasjonsmateriale ved Museumssenteret Ramsmoen - verdien av hus og anlegg på Museumssenteret Ramsmoen	Stiftelsen Nordøsterdalsmuseet Stiftelsen er medeier (aksjonær) i Hedmark fylkesmuseum AS Museet Nordøsterdalsmuseet utgjør en del av fylkesmuseet, slik dette er nærmere regulert i aksjonæravtalen for fylkesmuseet og overdragelsesavtalen mellom stiftelsen og fylkesmuseet, begge datert 10.12.2009.
IKT Fjellregionen (FARTT) Org.nr: 988 448 680	IKS	Tolga, Tynset, Alvdal, Rendalen og Folldal kommuner	17 % 200 000,-	Selskapet skal utvikle og etablere tekniske løsninger, samt drifte systemer for informasjon og kommunikasjonsteknologi i eierkommunene.
Revisjon Fjell IKS Org.nr: 987 727 675	IKS	Holtålen, Røros, Os, Tolga, Alvdal, Oppdal og Rennebu kommuner	7,13 % 500 000,-	Utføre revisjon og bedrive kontroll av eierkommunene.
Kontrollutvalget Fjell IKS Org.nr: 988 019 917	IKS	Holtålen, Røros, Os, Tolga, Alvdal, Oppdal og Rennebu kommuner	7,13 % 200 000,-	Utføre sekretariattjenester for kontrollutvalgene i selskapets eierkommuner.
Midt-Hedmark brann- og redningsvesen Org.nr: 988 353 299	IKS	Tolga, Tynset, Alvdal, Rendalen, Engerdal, Stor-Elvdal, Trysil, Elverum, Våler og Folldal kommuner	3,5 % 7 005 000,-	Ansvar for å forvalte brann og redningstjenester etter lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlige stoff og brannvesenets redningstjeneste for eierkommunene.
Nord-Østerdal	SA		Tolga kommunes bokførte verdi er kr	Har som hovedoppgave å

Tolga kommune – kommune med tæl

kraftlag SA Org.nr: 948 526 786			5 750,-	etablere og vedlikeholde langsiktig infrastruktur som strømnnett og kommunikasjonsnett (fiber).
Tolga Vannforsynings SA Org.nr: 970 034 285	SA		Tolga kommunes bokførte verdi er kr 51 000,-	Leverer tilfredsstillende drikkevann, og driver vedlikehold på ledningsnett og infrastruktur.
Bunåva SA Org.nr: 995 183 870	SA		Tolga kommunes bokførte verdi er kr 110 899,-	Et flerbrukshus og en møteplass for både bygdefolk og turister.
Alvdal Skurlag AL Org.nr: 910 135 422	AL		Tolga kommunes bokførte verdi er kr 5 100,-	En spesialisert trelastprodusent som leverer alt.

7. Andre samarbeidsorgan Tolga kommune inngår i, herunder: ulike interkommunale samarbeidsorgan/løsninger og stiftelser

Tiltak	Samarbeidsform	Deltakere	Verts-kommune/ annet	Formål/ kommentar
Arkiv	Etter §27 i kommuneloven	Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen	IKA Opplandene	IKA Opplandene er et interkommunalt arkivdepot for Hedmark og Oppland. Organisasjonen er etablert etter §27 i kommuneloven og består av kommuner og fylkeskommuner i Hedmark og Oppland. Fylkesarkivet i Oppland er vertskap og er ansvarlig for tjenesteleveringen.
Barnevern	Vertskommune-samarbeid § 28 b	Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen	Tynset	Formålet med tjenesten er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.
GEO-data-samarbeid	Vertskommune-samarbeid § 28 b	Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen	Tynset	I henhold til plan- og bygningslovens § 2-1 sørge for at det foreligger et oppdatert offentlig kartgrunnlag for de formål som omhandles i loven.
Innkjøps-samarbeid	Kjøp av tjenester	Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen	Tynset	Samarbeid om innkjøpstjenester i henhold til en vedtatt aktivitetsbistand. Samarbeidet kjøper kompetanse gjennom firmaet – Abakus.
Jordmortjeneste	Kjøp av tjeneste	Os, Tolga, Tynset,	Tynset sykehus	Sikre den gravides og fosterets helse ved å

Tolga kommune – kommune med tæl

		Alvdal, Folldal, Rendalen, Stor-Elvdal		tilby regelmessige helseundersøkelser, forebyggende og helsefremmende veiledning, et tilbud om støtte og omsorg i svangerskapsperioden .
Krisesenter	Kjøp av tjeneste	Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen, Stor-Elvdal	Gudbrandsdalen Krisesenter - Lillehammer	Gudbrandsdal Krisesenter er et tilbud til den som har vært eller er utsatt for vold i nære relasjoner.
Legevakt	Vertskommune-samarbeid § 28 b	Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal og Rendalen (fra 1.1.14)	Tynset	En organisering av den medisinske førstelinjetjenesten som skal gi befolkningen i de aktuelle kommuner nødvendig medisinsk øyeblikkelig hjelp.
Logoped-tjenester	Vertskommune-samarbeid § 28 b	Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen, Hedmark fylkes-kommune	Tynset	Sikre en tjeneste som kan gi behandling til brukergruppene, som er barn, unge og voksne med ulike språvansker.
Nord-Østerdal Musiker	Salg av tjenester	Os, Tolga, Tynset og Alvdal	Tolga	Nord-Østerdalmusiker er et tilbud til kor, vokalgrupper, korps, orkester og andre i Nord-Østerdal som trenger hjelp til: Utvikling av ideer, korarrangement, musikkarrangement, komponering, instruksjon eller solistoppgaver.
PPT (pedagogisk-psykologiske tjenester)	Vertskommune-samarbeid § 28 b	Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen, Hedmark	Tynset	Kunne gi et forutsigbart og langsiktig tilbud som ivaretar de plikter lovverket gir i forhold til denne tjenesten.

Tolga kommune – kommune med tæl

		fylkes- kommune		
Regnskaps- kontrollen	Vertskommune- samarbeid § 28 b	Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Rendalen	Røros	Ivareta ansvaret kommunene har innen regnskapskontrollen etter aktuelt regelverk.
Skolefaglig ansvarlig – TATO- samarbeidet	Vertskommune- samarbeid § 28 b	Tolga, Tynset og Alvdal	Tynset	Kjøp av skolefaglig kompetanse.
Voksen- opplæring	Vertskommune- samarbeid § 28 b	Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal	Tynset	Gi opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven og forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne voksne innvandrere.
DPS		Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen, Stor-Elvdal		DPS Tynset er lokalisert ved sjukehuset på Tynset. DPS gir et allmenpsykiatrisk tilbud i opptaksområdet til sjukehuset innenfor frivillig psykisk helsevern.
Tverrfaglig opplærings- kontor i Fjellregionen		Røros, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Stor-Elvdal	Røros/Tynset	Administrering av lærlingordningen i Fjellregionen
Regionrådet for Fjellregionen	§ 27 i kommuneloven	Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen, Hedmark fylkes- kommune	Tynset/Hamar	Interessepolitisk organ, prosjektutvikling og prosjektvertskap uten delegert myndighet etter kommunelovens § 27.
Teater i	Kjøp av tjeneste	Os, Tolga,	Tynset	Teater i fjellregionen

Tolga kommune – kommune med tæl

Fjellregionen (trafo)		Tynset, Alvdal, Folldal, Rendalen, Hedmark fylkeskommune		er et interkommunalt teaterverksted som dekker kommunene Tolga, Tynset, Rendalen, Alvdal, Folldal og Os
Musikk i Hedmark	Stiftelse	Alle kommunene i Hedmark, Hedmark fylkeskommune og Hedmark og Oppland Musikkråd	Hamar	Målsettingen er å produsere levende musikk av høy kvalitet for fylkets innbyggere. Besøker hvert år alle regionene med produksjoner for scener, institusjoner, barnehager, skoler og sykehjem. I tillegg holdes kurs, seminar og undervisningstilbud for kor, korps, utdanningsinstitusjoner og andre.
Destinasjon Røros	Medlemsbasert - driftstilskudd	Private og offentlige medlemmer	Røros	Har fire overordnede mål: ivaretagelse av verdensarven, bærekraftige, synlig og verdiskapning
Forollhogna Nasjonalparkstyre	Nasjonalparkstyret skal fatte beslutninger og gjennomføre tiltak innenfor rammen av verneforskriftene slik at naturverdiene i nasjonalparken, de åtte landskapsvernområdene og det ene naturreservatet sikres for kommende generasjoner.	Midtre-Gauldal, Rennebu, Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Hedmark fylkeskommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune	Røros	Nasjonalparkstyret skal fatte beslutninger og gjennomføre tiltak innenfor rammen av verneforskriftene slik at naturverdiene i nasjonalparken, de åtte landskapsvernområdene og det ene naturreservatet sikres for kommende generasjoner.
Stiftelsen Hyttstua	Stiftelse			

8. Selskap spesielt vurdert i forhold til eierskap

8.1 TOS ASVO AS

Kommunens eierandel i dette selskapet er høy, 50 %.

Selskapets formål: Er en vekstbedrift. Er godkjent for 15 VTA plasser (varig tilrettelagt arbeid) og 5 APS plasser (arbeidspraksis i skjermet virksomhet). En VTA-bedrift skal bidra/gi håp om å realisere deltakelse i arbeidslivet.

Eierskapet er i hovedsak politisk motivert, men med en drift som også har karakter av å være finansielt motivert. Det er viktig at kommunen og de som velges til å representere kommunen har stor fokus på å ivareta de overordnede prinsippene som er gjeldene i punkt 5.1.

8.2 Rådhuset Vingelen AS

Selskapet er finansielt motivert. Kommunen gikk forholdsvis sterk inn på eiersiden på et tidspunkt da selskapet i hovedsak drev med bygde og samfunnsutvikling i Vingelen. I dag konkurrer selskapet om oppdrag vidt på indre Østlandet og sørlige deler av Trøndelag. Har Tolga kommune behov for tjenester og kompetanse alla den Rådhuset Vingelen besitter må dette skje gjennom åpne anbudsrunder. Tolga kommune bør vurdere sin store eierandel i Rådhuset Vingelen AS. Selskapet formål og intensjon er ikke lenger av slik karakter at det synes riktig at en kommune sitter på og forvalter en så stor eiersits.